JOŅS TURKOPUĻS
(1899 – 1939)

Skolotājs un rakstnieks Joņs Turkopuļs dzimis 1899. gadā Preiļu pagasta Dēļupē zemnieka ģimenē. Mācījies Petrogradas tirdzniecības skolā, kā eksterns nolicis ģimnāzijas beigšanas eksāmenus. 1919. gadā viņš iestājies Latvijas armijā, piedalījies Brīvības cīņās. 1923. gadā beidzis LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes Baltu filoloģijas nodaļu. Pēc tam J. Turkopuļs strādājis Ludzas ģimnāzijā par direktoru (1923 – 1939). Rediģējis žurnālus "Zīdūnis" (1923 –1924) un "Latgolas Škola" (1928), bijis laikraksta "Zemes Balss" izdevējs (1934).

J. Turkopuļs bijis dedzīgs latgaļu aizstāvis un cīnītājs par sava novada politiskajām un kultūras vajadzībām. Viņš palīdzējis kārtot K. Mīlenbaha "Latviešu valodas vārdnīcu", piedalījies latgaļu ortogrāfijas komisijas darbā, vācis folkloras materiālus.

Miris 1939. gadā, apbedīts Ludzā.

J. Turkopuļs publicējis rakstus gan žunālā "Latgolas Vords", gan "Latgolas Škola", gan avīzē "Zemes Bolss", gan citos latgaļu preses izdevumos. Skolu jautājumus viņš skatījis ciešā kopsakarā ar ekonomiskajiem un politiskajiem apstākļiem. Viņu uztraucis analfabētisms Latgalē. Lai problēmu mazinātu, J. Turkopuļs ieteicis visām politiskajām partijām izstrādāt vienotu politiku izglītības jautājumā, pašvaldībām rūpēties par piemērotām skolas telpām, Izglītības ministrijai izstrādāt noteiktu, reālu darbības plānu.

Par izglītības pamatprincipu J. Turkopuļs izvirza "mīlestību un žēlsirdību"[1], prasa ieaudzināt skaidrus dzīves mērķus. "Dzīve

[1] Turkopuls J. Cylvāki bez sirds // Zemes Bolss. – 1934. – Nr. 10. – 2. lpp.

tik tad rit laimīgi, kad cilvēks skaidri redz savas dzīves mērķus un uzdevumus. Tad tam ir prieks uz tiem censties, par tiem pūlēties. Bet, ja cilvēks nezina, kam par labu darboties, tad viņš nezina, kam par labu jādzīvo un jācīnās, tad krīt nespēkā un dzīves apnikumā."[1]

Viņš uzskata : "Kad katrs darīs to, kas tam jādara, tad dzīve ies uz priekšu."[2]

Kopā ar skolotājiem M. Apeļu un B. Spūļu sarakstījis "Dzimteni" (I – II daļa) – lasāmo grāmatu Latgales skolām (sk. arī pie M. Apeļa pedagoģiskās darbības). Autori šajā grāmatā balstījušies uz diviem principiem:

1) bērnu audzināšana jāsaista ar savas tautas garamantām, tādēļ arī bagātīgs tautas folkloras klāsts – pasakas, tautas-dziesmas, teikas;
2) pa priekšu bērns jāiepazīstina ar savu apkārtni, dzimteni un tad pakāpeniski jāpāriet uz vispārīgākām un abstraktākām lietām, loģisko domāšanu.

"Pirmo reizi līdzīga tipa izdevumos nāk klāt plašākā mērā arī latgaliešu vecāko autoru un tautas darbinieku darbi, kuri bagāti valodas ziņā un kuros izpaužas tēvijas siltā mīlestība un aicinājums uz tuvākā mīlestību."[3]

Kritiķi šo mācību grāmatu vērtējuši dažādi.